

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DERS ÇALIŞMA ALIŞKANLIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Songül TÜMKAYA

Lili Bal

Ç. Ü. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü
stumkaya@cu.edu.tr

Ç.Ü. Sınıf Öğretmenliği Lisans Öğrencisi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarının nasıl olduğunu belirlemektir. Araştırma Çukurova Üniversitesinin Diş Hekimliği, Tıp, Eğitim, Fen-Edebiyat, Güzel Sanatlar, İktisadi ve İdari Bilimler, İlahiyat, Mühendislik ve Mimarlık, Su Ürünleri ve Ziraat Fakültelerine devam eden toplam 501 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bilgi toplamak için “Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Veriler “t” testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve anlamlılık testlerinden LSD testinden yararlanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulguları öğrencilerin; fakültesine, cinsiyetine, başarısına, kaldığı yere, çalışma saatine, çalışma zamanına ve çalışma yerine göre ders çalışma alışkanlıkları ve tutumları arasında $p<.05$ düzeyinde anlamlı fark olduğunu göstermiştir. **Anahtar Sözcükler:** Üniversite Öğrencileri, Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları

AN EVALUATION OF ÇUKUROVA UNIVERSITY STUDENTS HAVE STUDY HABITS WITH SOME VARIABLES

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine how of Çukurova University students have study habits and attitudes. The study was made on a total of 501 students who were attending in the faculties of Dentistry, Medicine, Education, Sciences and Letters, Fine Arts, Economics and Administrative Sciences, Theology, Engineering and Architecture, Fisheries and Agriculture at Çukurova University. Data was collected through the “The Survey of Study Habits and Attitudes and “Personal Information Form”. Data’s were analyzed using *t*-test, one way ANOVA analysis and LSD test from significance tests. Findings of research showed significant difference at level $p<.05$ among students’ study habits and attitudes according to their; faculty, gender, satisfaction, at the stay, hour study, time study and place study.

Key Words: University Students, Study Habits and Attitudes

Giriş

Eğitimde istenilen başarı düzeyine ulaşmada bir çok değişken etkilidir. Bunlar arasında öğretmenin niteliği, öğretme-öğrenme ortamının fiziksel özellikleri, süreçte uygulanan öğretim yaklaşımları, çalışma materyalinin özellikleri sıralanabilir. Ayrıca, öğrenciden kaynaklanan özellikler de söz konusudur. Bunların başında öğrencilerin,

etkili öğrenme ve verimli ders çalışma tutum ve alışkanlıklarına sahip olmaları gelmektedir. Öğrencilerin öğrenme becerilerine ilişkin yeterlilik düzeyi, onun okul başarısı üzerinde belirleyici bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Can'ın (1992) da belirttiği gibi, lise ve üniversite öğrencilerinde görülen başarısızlığın en önemli kaynağı, öğrencilerin nasıl ders çalışacaklarını bilmemeleridir.

Yaygın olarak başarısızlığın nedeninin yeterince çalışmamak olduğu söylenmekte ve öğrencilere sık sık çalışmalarını gerektiği hatırlatılmaktadır. Oysa etkili öğrenme, öğrenmeyi sağlayıcı süreç ve yollarının bilinçli kullanılması ile gerçekleşir (Uluğ, 1989; Özer, 1993). Bu nedenle öğretme-öğrenme sürecinde başarılı olabilmek için belli bir ders çalışma süresi dışında, öğrencilerin nasıl ders çalıştıklarının bilinmesi veya verimli ders çalışma alışkanlıklarına ne düzeyde sahip olduklarının belirlenmesi gerekmektedir. Günümüzde en kısa sürede, en kalıcı bilginin kazanılması, eğitimin amacı olmaktan çok, çağın bir gerekliliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Başarının çok çalışmayla değil etkili çalışmayla elde edilebileceği göz önüne alındığında öğrencilerin verimli çalışma alışkanlıklarına sahip olmaları zorunluluğu belirlemektedir (Küçükahmet, 1987).

Öğrencilerin çalışma alışkanlıkları çoğunlukla kendi özel yaşamından, kendine özgü yöntemlerle, kendi değerler sistemi içerisinde, kendisinin geliştirdiği alışkanlıklarıdır (Yılmaz, 1987). Verimli ders çalışma becerilerine sahip olamayan öğrenciler, öğrenmeye ilişkin gösterdikleri çabanın ve harcadıkları zamanın karşılığını alamadıkları için gerek okuldaki başarı düzeyi ve gerekse meslek yaşamındaki başarı düzeyi düşük olacaktır (Yılmaz, 1987; Teker, 2002).

Öğrencilerin öğrenmelerinde son derece etkili olan ; ders dinleme, ders çalışma ve zamanı etkili kullanma gibi davranışlar bir çok araştırmaya konu olmasına rağmen, günümüzde daha da önem kazanmıştır. Çünkü son yıllarda ülke genelinde eğitim düzeyimizde bir yükselme olmakla birlikte başarısız öğrenci sayısında da bir artış olduğu gözlenmiştir. Kuzgun (1988) yaptığı araştırmada, öğrencilerin pek çoğunun zamanlarını çalışmakla geçirdiği halde, yeteri kadar başarılı olmadıklarını belirlemiştir. Öğrencilerin çalışma zaman ve süresi ile dinlenme zamanı ve süresini iyi ayarlayamadıkları ve öğrenilenleri hatırd tutmaya yarayacak bazı tekniklerden haberdar olmadıkları için çabalarının sonucunu alamayan öğrencilerde derslere karşı zamanla bıkkınlık ve ilgisizlik olabileceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin belirli ders çalışma alışkanlık ve becerilerine sahip olmalarını sağlamak, onların hem derslerine bilinçli bir şekilde çalışarak anlamalarına hem de sınavlarda başarılı olmalarına yardımcı olmak demektir. Çalışma becerilerini kazanmış bir öğrenci, öğrenme sürecinde aktif olarak rol almakta ve kendi öğrenmesinin, başarısının ve başarısızlığının sorumluluğunu üstlenebilmektedir. Öğrenci başarısızlığının nedenleri arasında kusurlu ders çalışma alışkanlıkları ve okuma yetersizliği, zamanı etkili kullanamama gösterilmektedir (Türkoğlu vd. 2006).

Öğrenciler yetenek ve becerilerinin farkına varabilmeli ve kapasitelerini sonuna kadar kullanabilmelidirler. Kapasitelerini kullanamayan öğrenciler ne yazık ki başarısız olmakta ve bu nedenle de hem derslerinden, hem de okuldan soğumaktadırlar (Vergili ve Atılgan, 1998) . Ders çalışma becerileri, öğrencilerin motivasyonundan, zamanı tam ve doğru olarak kullanmasından etkilenmektedir. Bunların yanı sıra çalışmayı isteyip istememesi, çalışma koşullarındaki zorluk, engellenmelere karşı direnci ve başarısızlık karşısındaki yılgınlık göstermesi de öğrenmeyi etkileyen etmenlerdir (Fidan, 1996).

Verimli bir çalışma için gerekli yöntemleri ve alışkanlıkları kazanmış bir öğrenci ile, hiç edinmemiş ya da sınırlı düzeyde edinebilmiş öğrencilerin derslerini başarmadaki düzeyleri arasında fark olduğu araştırmalarla desteklenmiştir. Benjamin (1991) sınavlarda başarılı öğrencilerin kendi bilgilerini işlemede başarısız öğrencilerden nitelik olarak farklı olup olmadıklarını saptamak için çalışma stratejilerini incelemiştir. Bulgular başarılı öğrencilerin, kendi stratejilerini kullanmada daha fazla aktif, amaçlı, esnek ve akademik performanslarından tatminkar olduklarını göstermiştir.

Ülkemizi aydınlık geleceklere taşıyacak olan gençlerimizin; okulu ve derslerini seven, sorgulayıcı, aktif ve üretken bireyler olarak yetiştirebilmeleri için sahip oldukları ders çalışma alışkanlıklarının neler olduğunu saptamak ve olumsuz koşulları düzeltmek gerekliliği bir kat daha önem kazanmıştır. Eğitim öğretim sürecinin sonunda, öğrencilerin başarısız olması, eğitime yapılan harcamaların önemli bir bölümünün boşa gitmesine neden olurken, öte yandan da toplumun istediği insan gücünün yetişmeyeceği endişesini de kuvvetlendirmektedir. Günümüzde öğrencilerin okul başarısızlıklarının her geçen gün daha da büyüyen bir sorun haline geldiği görülmektedir. Öğrenci başarısızlıklarının altında yatan en büyük nedenlerden birinin, öğrencilerin ders çalışma beceri ve tutumlarındaki yetersizlik olduğu belirtilmektedir (Küçükahmet, 1987). İşte bu gereklilikler nedeniyle yürütülen bu çalışmanın genel amacı, Çukurova Üniversitesi öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıklarını ve bu alışkanlıklarını etkileyen bağımsız değişkenleri saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, fakültelere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 2- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 3- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, başarıya göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 4- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, kaldığı yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 5- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, ders çalışma saatine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 6- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, ders çalışma zamanına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
- 7- Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıkları, ders çalıştığı yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada survey araştırma ve iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu: Araştırmanın çalışma grubu tesadüfi örnekleme yöntemi ile Çukurova Üniversitesindeki; Diş Hekimliği, Tıp, Eğitim, Fen-Edebiyat, Güzel Sanatlar, İdari

Bilimler, İlahiyat, Mühendislik, Su Ürünleri ve Ziraat Fakültelerinin farklı sınıflarında öğrenim gören 501 gönüllü öğrenciden oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada Brown ve Holtzman (1984) tarafından geliştirilen “Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları Envanteri” kullanılmıştır. Envanter çeşitli boyutlardaki çalışma alışkanlıklarını belirlemek için geliştirilmiştir. Orijinal envantere öğrencilerin çalışma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik 100 soru bulunmaktadır. Bu soruların değerlendirilmesi “Nadiren”, “Bazen”, “Sık sık”, “Genel olarak” ve “Daima” ifadelerinden oluşan beş basamaklı olarak yapılmaktadır. Türkiye’deki uyarlama çalışmaları sonucu soruların bir kısmının Türk kültürüne uygun bulunmaması nedeniyle envanter 40 soruya indirgenmiştir (Vergili ve Atılğan, 1998; İlgar, 1997). Envanterde yer alan sorular kapsadıkları içerik alanlarına göre 7 alt gruba ayrılmıştır. Bu alt gruplar; ders çalışmaya başlama ve sürdürme, bilinçli çalışma ve derse katılım, not tutma, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma, ödev yapma, öğrenilenleri tekrar etme ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanmadır. Envanterden toplam bir puan elde edilmemekte, her bir alt grup ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen; fakülte, cinsiyet, başarı durumları, öğrenimleri süresince kaldıkları yer, ders çalışma saatleri, ders çalışma zamanları ve ders çalıştıkları yerlere yönelik sorulardan oluşan anketten yararlanılmıştır.

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde “t” testi ve tek yönlü varyans (ANOVA) analizinden yararlanılmıştır. Anlamlı farklılıkların çıktığı gruplarda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için LSD testi kullanılmıştır. İstatistiksel işlemler SPSS 11.05 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular sırasıyla; fakülte, cinsiyet, başarı, öğrencinin kaldığı yer, çalışma saati, çalışma zamanı ve çalışılan yere göre düzenlenmiştir. Ders çalışma alışkanlıkları ile ilgili alt grup sayısının fazla olması nedeniyle yalnızca anlamlı sonuçların çıktığı alt grupların sonuçları verilmiştir.

1- Fakülte açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin bilinçli çalışma ve derse katılım $F(9,491)= 2.426, p<.05$; ödev yapma $F(9,491)= 4.442, p <.0001$; ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma $F(9,491)= 7.828, p<.0001$ alt grup puanları açısından “fakülte” değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Ders çalışmaya başlama ve sürdürme, not tutma, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma ile öğrenilenleri tekrar etme alt grupları arasında ise fakülteler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öğrencilerin fakültelere göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 1 de görülmektedir.

Tablo 1: Ç.Ü. Öğrencilerinin Fakültelere Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin F Değerleri

Alt Gruplar	Fakülteler	N	\bar{X}	SD	F	P
Bilinçli Çalışma ve Derse Katılım	Diş Hekimliği	25	33.4	4.88	2.426	.011
	Eğitim	62	36.4	6.43		
	Fen Edebiyat	48	33.0	6.97		
	Güzel Sanatlar	49	36.2	5.63		
	İktisadi İdari Bil	49	33.5	6.69		
	İlahiyat	50	36.6	5.57		
	Mühendislik	49	36.2	5.44		
	Su Ürünleri	55	35.1	6.71		
	Tıp	62	33.2	5.59		
	Ziraat	52	34.9	7.62		
Ödev Yapma	Diş Hekimliği	25	18.9	2.49	4.442	.000
	Eğitim	62	18.6	4.85		
	Fen Edebiyat	48	17.5	3.92		
	Güzel Sanatlar	49	20.2	6.27		
	İktisadi İdari Bil	49	19.2	2.95		
	İlahiyat	50	16.6	4.40		
	Mühendislik	49	17.6	4.22		
	Su Ürünleri	55	18.75	4.23		
	Tıp	62	15.60	4.13		
	Ziraat	52	17.65	5.23		
Kütüphaneden ve Yazılı Kaynaklardan Yararlanma	Diş Hekimliği	25	9.5	3.97	7.828	.000
	Eğitim	62	13.9	4.47		
	Fen Edebiyat	48	11.4	4.29		
	Güzel Sanatlar	49	11.8	4.06		
	İktisadi İdari Bil	49	10.2	4.96		
	İlahiyat	50	8.8	3.40		
	Mühendislik	49	10.9	4.28		
	Su Ürünleri	55	11.7	4.23		
	Tıp	62	8.7	4.13		
	Ziraat	52	11.7	3.78		

Aritmetik ortalamalara bakıldığında “ilahiyat” öğrencilerinin, bilinçli çalışma ve derse katılım; “güzel sanatlar” öğrencilerinin ödev; “eğitim” öğrencilerinin ise kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alt ölçek puanları diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

2- Cinsiyet açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Yapılan “t” testi analizi sonucunda öğrencilerin yalnızca ödev yapma (t (499)= 3.863, p<.05) puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 2 de görülmektedir.

Tablo 2: Ç.Ü. Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin t Değerleri

Alt Gruplar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	t	P
Ödev Yapma	Kız	245	18.8	3.98	3.863	.035
	Erkek	256	17.2	5.06		

Sonuçlar cinsiyet açısından değerlendirildiğinde sadece ödev yapma açısından anlamlı bir fark bulunmuştur. Ortalamalardan “kızların” ödevlerini, erkeklerden daha fazla yaptıkları anlaşılmıştır.

3- Başarı açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme $F(2,498) = 7.757, p < .0001$, bilinçli çalışma ve derse katılım $F(2,498) = 19.672, p < .0001$, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma $F(2,498) = 10.393, p < .0001$, ödev yapma $F(2,498) = 6.721, p < .001$ ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma ödev yapma $F(2,498) = 8.481, p < .0001$, alt ölçek açısından “başarı” değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin başarılarına göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 3 de görülmektedir.

Tablo 3: Ç.Ü. Öğrencilerinin Başarılarına Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin F Değerleri

Alt Gruplar	Başarı Düzeyi	N	\bar{X}	SD	F	P
Ders Çalışmaya Başlama ve Sürdürme	Yüksek	150	18.2	3.69	7.757	.000
	Orta	240	17.2	3.36		
	Düşük	111	16.6	2.96		
Bilinçli Çalışma ve Derse Katılım	Yüksek	149	37.5	6.14	19.672	.000
	Orta	230	33.9	5.96		
	Düşük	111	33.1	6.47		
Okuma Alışkanlıkları, Teknikleri ve Sınavlara Hazırlanma	Yüksek	151	20.4	2.67	10.393	.000
	Orta	238	19.1	2.92		
	Düşük	111	19.3	2.85		
Ödev Yapma	Yüksek	152	19	4.14	6.721	.001
	Orta	244	17.8	4.85		
	Düşük	111	16.8	4.46		
Kütüphaneden ve Yazılı Kaynaklardan Yararlanma	Yüksek	150	12.2	4.78	8.481	.000
	Orta	235	10.6	4.19		
	Düşük	111	10.2	4.14		

Başarı düzeyi “yüksek” olan öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme, bilinçli çalışma ve derse katılım; okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara

hazırlanma, ödev yapma ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alt ölçek puanları başarı düzeyi orta ve düşük olan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

4- Kalınan yer açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme $F(4,496)=5.196$, $p<.0001$, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma $F(4,496)=2.454$, $p<.05$ ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma $F(4,496)=2.970$, $p<.05$ alt ölçek açısından “kalınan yer” değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin kaldıkları yere göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 4 de görülmektedir.

Tablo 4: Ç.Ü. Öğrencilerinin Kaldıkları Yere Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin F Değerleri

Alt Gruplar	Kaldığı Yer	N	\bar{X}	SD	F	P
Ders Çalışmaya Başlama ve Sürdürme	aile	202	17.9	3.48	5.196	.000
	yurt	95	16.0	3.41		
	özel yurt	23	17.8	3.54		
	kira	140	17.6	3.24		
	diğer	41	17	3.24		
Okuma Alışkanlıkları. Teknikleri ve Sınavlara Hazırlanma	aile	202	19.7	2.90	2.454	.045
	yurt	95	19.0	2.55		
	özel yurt	23	19.4	3.05		
	kira	140	19.4	3.02		
	diğer	41	20.7	2.73		
Kütüphaneden ve Yazılı Kaynaklardan Yararlanma	aile	202	11.6	4.75	2.970	.019
	yurt	95	11.4	4.30		
	özel yurt	23	10.8	4.20		
	kira	140	10	4.10		
	diğer	41	10.9	3.83		

Öğrencilerin kaldıkları yerlere göre ders çalışma alışkanlıkları değerlendirildiğinde, “aileleri” ile kalan öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alt ölçek puanları diğer öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

5- Çalışma saati açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme $F(4,496)=8.089$, $p<.0001$, not tutma $F(4,496)=6.569$, $p<.0001$ ile öğrenilenleri tekrar etme $F(4,496)=10.719$, $p<.0001$ alt ölçek açısından “çalışma saati” değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin çalışma saatlerine göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 5 de görülmektedir.

Tablo 5: Ç.Ü Öğrencilerinin Çalışma Saatlerine Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin F Değerleri

Alt Gruplar	Çalışma Saati	N	\bar{X}	SD	F	P
Ders Çalışmaya Başlama ve Sürdürme	hic	73	16.1	3.28	8.089	.000
	1 satten az	159	16.8	3.23		
	1-2 saat	133	17.8	3.42		
	2-3 saat	71	18.4	2.95		
	3 saatten fazla	65	18.6	3.97		
Not Tutma	hic	73	12.8	4.29	6.569	.000
	1 satten az	159	13.6	3.79		
	1-2 saat	133	15.1	5.86		
	2-3 saat	71	15.9	7.03		
	3 saatten fazla	65	16.1	3.47		
Öğrenilenleri Tekrar etme	hic	73	8.3	2.29	10.719	.000
	1 satten az	159	8.9	2.01		
	1-2 saat	133	9.8	1.99		
	2-3 saat	71	9.9	2.17		
	3 saatten fazla	65	10.1	2.05		

Bir günde ortalama “3 saat ve daha fazla” çalışanların; ders çalışmaya başlama ve sürdürme, not tutma, ödev yapma ve öğrenilenleri tekrarlama, alt ölçek puanlarının, derslerine “2-3 saat”, “1-2” saat, “1saten az” ve “hiç” çalışmıyorum diyenlere göre daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

6- Çalışma zamanı açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme $F(3,497)=3.698$, $p<.05$, bilinçli çalışma ve derse katılım $F(3,497)=3.221$, $p<.05$ ile öğrenilenleri tekrar etme $F(3,497)=2.823$, $p<.05$ alt ölçek açısından “çalışma zamanı” değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin çalışma zamanlarına göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 6 da görülmektedir.

Tablo 6: Ç.Ü Öğrencilerinin Çalışma Zamanlarına Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin F Değerleri

Alt Gruplar	Çalışma Zamanı	N	\bar{X}	SD	F	P
Ders Çalışmaya Başlama ve Sürdürme	sabah	100	18.8	3.45	3.698	.012
	gece	166	17.6	3.54		
	fırsat buldukça	135	17.2	3.43		
	başka	100	16.7	3.14		
Bilinçli Çalışma ve Derse Katılım	sabah	100	35.2	7.10	3.221	.023
	gece	166	35.9	6.13		
	fırsat buldukça	135	34.7	6.04		
	başka	100	33.4	6.81		
Öğrenilenleri Tekrar etme	sabah	100	9.6	2.19	2.823	.038
	gece	166	9.4	2		
	fırsat buldukça	135	9.5	2.19		
	başka	100	8.8	2.32		

Derslerine “sabah” çalışanların, ders çalışma ve sürdürme ile öğrenilenleri tekrar etme; “gece” çalışanların bilinçli çalışma ve derse katılım alt ölçek puanları, diğer zamanlarda ders çalışan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur.

7- Çalışma yeri açısından ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin bulgular

Tek yönlü varyans analizi sonucunda, öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme $F(3,497)=5.257$, $p<.001$, bilinçli çalışma ve derse katılım $F(3,497)=3.374$, $p<.05$ ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma $F(3,497)=7.285$, $p<.0001$ alt ölçek açısından “çalışma yeri” değişkeninin temel etkisi anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin ders çalıştıkları yere göre ders çalışma alışkanlıklarına ilişkin sonuçlar Tablo 7 de görülmektedir.

Tablo 7 : Ç.Ü. Öğrencilerinin Ders Çalıştıkları Yere Göre Ders Çalışma Alışkanlıklarının Alt Gruplarına İlişkin F Değerleri

Alt Gruplar	Çalışma Yeri	N	\bar{X}	SD	F	P
Ders Çalışmaya Başlama ve Sürdürme	ev	330	17.7	3.33	5.257	.001
	yurt	102	16.7	3.51		
	kütüphane	51	16.6	3.98		
	başka	18	15.2	3.42		
Bilinçli Çalışma ve Derse Katılım	ev	330	35.3	6.42	3.374	.018
	yurt	102	34.6	6.27		
	kütüphane	51	37.8	5.11		
	başka	18	30.9	4.70		
Kütüphaneden ve Yazılı Kaynaklardan Yararlanma	ev	330	10.7	4.43	7.285	.000
	yurt	102	11.3	4.16		
	kütüphane	51	16.7	4.85		
	başka	18	11.2	3.70		

“Evde” ders çalışanların, ders çalışma ve sürdürme; “kütüphanede” çalışanların ise bilinçli ders çalışma ve derse katılım ile kütüphaneden yararlanma alt ölçek puanları yurt ve başka yerlerde çalışanlara göre daha yüksek bulunmuştur

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına bakıldığında “ilahiyat” öğrencilerinin, bilinçli çalışma ve derse katılım; “güzel sanatlar” öğrencilerinin ödev yapma; “eğitim” öğrencilerinin ise kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alışkanlıklarının diğer fakültelerde okuyan öğrencilere göre daha fazla olduğu bulunmuştur. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin alanları gereği sözel beceriye ve ezbere dayalı bir eğitim almaları nedeniyle böyle bir sonuç ortaya çıkmış olabilir. Güzel sanatlar fakültesi öğrencileri ise uygulama ağırlıklı bir eğitim aldıklarından ortaya bir ürün koymak durumundadırlar. Her bir ürün, bir ödev niteliği taşıdığı için bu öğrencilerin diğer fakültelerdeki öğrencilere göre daha fazla ödev yapmaları doğaldır. Eğitim fakültesinde ise daha çok araştırmaya dayalı bir eğitim anlayışı benimsendiği için bu öğrencileri daha fazla kütüphaneye ve yazılı kaynaklara baş vurması söz konusudur.

Araştırma sonuçları kız ve erkek öğrencilerin “ödev yapma” dışında ders çalışma alışkanlıklarının değişmediğini göstermiştir. Bay, Tuğluk ve Gençdoğan (2004) eğitim fakültesi öğrencilerinin çalışma becerilerini inceledikleri araştırmada da cinsiyet değişkeni açısından ders çalışma becerilerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadıklarını bulmuşlardır. Bu çalışmada ise anlamlı farkın çıktığı “ödev yapma” boyutunda erkeklerin bu alışkanlığa daha az sahip olduğunu anlaşılmıştır. Toplumumuzda kız çocukları daha çok kurallara uyan ve sorumluluk sahibi bir birey olarak yetiştirilmektedir. Bu da daha planlı, sistemli olmayı beraberinde getirdiğinden erkeklerden daha fazla ödev yapma alışkanlığına yol açmış olabilir.

Başarılı öğrencilerin; ders çalışmaya başlama ve sürdürme, bilinçli çalışma ve derse katılım; okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma, ödev yapma ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alışkanlıklarının diğer öğrencilere göre daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Sonuçtan da görüldüğü gibi bu tür ders çalışma alışkanlıklara sahip olmak başarıyı da beraberinde getirmektedir. Yapılan araştırmalarda (Elliot vd. 1990; Jones vd. 1992; Jones vd. 1994; Jones vd. 1995; Kleijn vd. 1994; Onwuegbuzie, 2001; Yip ve Chung, 2002; Kaya, 1995; Vergili ve Atılğan, 1998; Karapınar, 2000) öğrencilerin çalışma alışkanlıkları ve çalışma becerileri ile akademik başarıları arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu nedenle başarıyı arttırabilmek için tüm öğrencilerin başta ders çalışmaya başlamak ve sürdürebilmek için motivasyonlarının artırılması olmak üzere okuma ve dinleme alışkanlıklarını kazanmaları sağlanmalıdır. Bunun için fakültelerde her öğretim üyesinin ilk derste öğrencilerine kendi derslerinin gerektirdiği davranış biçimlerini, bunlara nasıl çalışılacağını, nasıl verimlilik elde edileceğini, nasıl başarılı olunabileceğini ve nasıl bir çalışma sistemi gerektirdiğini açıklaması yararlı olabilir. Ya da tüm fakültele “Ders çalışma ve öğrenme yöntemleri” zorunlu bir ders olarak eklenebilir. Ayrıca üniversiteler bünyesinde psikolojik danışmanların görev yapacağı bir “Psikolojik Danışma Merkezi” kurularak bu konuda öğrencilere bireysel destek sağlanabilir.

Aileleri ile kalan ve günde üç saatten fazla ders çalışan öğrencilerin ders çalışmaya başlama ve sürdürme, not tutma, ödev yapma ve öğrenilenleri tekrarlama, okuma alışkanlıkları, teknikleri ve sınavlara hazırlanma ile kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma alışkanlıklarının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Başarılı olmanın yolu, zamanın tümünü çok çalışarak geçirmekten değil, etkili çalışmaktan geçmektedir. Etkili çalışmak için ise zamanı, amaçlara ve önceliklere göre programlı kullanmak demektir (Baltaş, 1994). Zaman yönetimi, belli bir süreyi en verimli bir şekilde kullanmayı, zamanı kontrol etmeyi öngörür. Herkes aynı miktarda zamana sahiptir. Bazıları aynı zaman süresi içinde çok fazla iş üretirken, bazıları kararsızlık, sorumsuzluk, hedeflerin belirsizliği, erteleme, aşırıya kaçan iletişim gibi zaman tuzaklarına takılır (Efil, 2000). Zamanı verimli kullanmanın ön şartı, çalışma saatlerinin bir programa bağlanmasıdır (Yılmaz, 1997). Bu yüzden öğrencilerin, daha planlı bir çalışmaya yönelmeleri, ailelerinden uzakta olanların barındığı yurtların ders çalışmaya uygun hale getirilmesi ve daha uzun süre etkili bir şekilde çalışmalarının sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır.

Derslerine “sabah” çalışanların, ders çalışma ve sürdürme ile öğrenilenleri tekrar etme; “gece” çalışanların bilinçli çalışma ve derse katılım alışkanlıkları diğer zamanlarda ders çalışan öğrencilere göre yüksek bulunmuştur. Ayrıca araştırma sonuçları, “evde” ders çalışanların, ders çalışma ve sürdürme; “kütüphanede” çalışanların ise bilinçli ders çalışma ve derse katılım ile kütüphaneden yararlanma alışkanlıklarının, yurtdışı veya başka yerlerde çalışanlara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Her bireyin öğrenme stilleri farklıdır. Bu nedenle ne zaman ve nerede ders çalışacakları kendi stilleri tarafından belirlenmektedir. Öğrenme stilleri ile ilgili yurt dışında yapılan araştırmalarda da ders çalışma zamanı olarak daha çok sabahın tercih edildiği anlaşılmıştır (De Paula, 2003; Park, 2001). Çalışma zamanının ve yerinin uygun bir şekilde seçilebilmesi için öncelikle öğrencilerin kendilerini tanımaları ve öğrenme stillerinin farkına varmaları gerekmektedir. Bunun için öğretim yılının başında üniversitelerde görevli eğitimci ve psikolojik danışmanlar tüm öğrencilerin öğrenme stillerini belirleyerek onların kendi stillerini fark etmelerine yardımcı olabilirler.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin etkili ders çalışma konusunda yeterli bir alışkanlığa sahip olmadıkları söylenebilir. Lise öğrencilerinin ders çalışma ve öğrenme etkinliklerini araştıran Türkoğlu ve arkadaşlarının çalışmasında da (2006) öğrenciler “öğrenme”, “planlı çalışma”, “etkili okuma”, “ders katılma”, “yazma”, “kütüphaneyi kullanma”, “motivasyon”, “sağlık ve beslenme” konularında, ağırlıklı olarak kendilerini “yeterli” veya “üst düzeyde yeterli olarak bulmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum ilgili becerilerin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Etkili ders çalışma küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gereken bir alışkanlıktır. Anne-babalar çocukların ders çalışma sorumluluğunu geliştirebilmek için küçük yaşlardan itibaren çocuklarını kendiliğinden bir şeyler yapmaya cesaretlendirmeli ve başladıkları işi sonuna kadar sürdürme alışkanlığı kazandırmaya çalışmalıdır. Bu nedenle eğitimin başlangıcından itibaren okullarda gerek öğrencilere, gerekse ailelere konuyla ilgili rehberlik hizmetlerinin verilmesi büyük yararlar sağlayabilir. Ayrıca, öğrencinin tutum ve alışkanlıklarında öğretmenin model olması çok önemlidir. Öğrencilerin etkili bir çalışma tutum ve alışkanlığı kazanmasında en etkili faktörlerden biri; neyi, niçin, ve nasıl öğreneceğini, öğreneceği şeyi nerede kullanacağını bilmesidir (İlgar, 1997). Bu yüzden öğretmen yetiştirme programlarında bu tür konulara daha çok

ağırlık verilmelidir. Üniversite öğrencilerine ise oryantasyon ve rehberlik hizmetleri içinde birinci sınıftan itibaren etkili ve verimli ders çalışma konusunda bilgilendirme ve kendi öğrenme stillerinin farkına varmasına yönelik sürekli hizmetler sunulmalıdır.

Kaynaklar

- Baltaş, A. (1994). **Öğrenmede ve Sınavlarda Üstün Başarı**. 9. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bay, E., Tuğluk, N. ve Gençdoğan, B. (2004). Üniversite öğrencilerinin ders çalışma becerilerinin incelenmesi (Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Örneği), **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 2 (2), 223-234.
- Benjamin, M.N. (1991). A comparison of training programs intended for different types of test-anxious students: further support for an information processing model, **Journal of Educational Psychology**, 83, 134-139.
- Can, G. (1992). **Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- De Paula, R.M. (2003). Comparative analysis of the learning styles of Brazilian versus other adolescents from diverse nations by age, gender, and academic achievement level, **Dissertation Abstracts International**, 63(12), 4203,(UMI No: 3076078).
- Efil, İ. (2000). Zaman yönetimi. (Ed.L.Küçükahmet) **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Nobel Yayınları, (s.81-96).
- Eliot, T.R., Godshall, F., ShROUT, J.R. ve Witty, T.E. (1990). Problem-solving appraisal, self-reported study habits, and performance of academically at risk college students. **Journal of Counseling Psychology**, 37, 203-207.
- Fidan, N. (1996). **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Ankara: Alkım Yayınları.
- İlgar, Ş. (1999). Sınav kaygısı ile verimli ders çalışma tutum ve alışkanlığının karşılaştırılması. **4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 4**, (s.109-128), Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:51, Eskişehir.
- Jones, C.H., Slate, J.R. Mahan, K.D., Gren, A.E., Marini, I. ve DeWater, B.K. (1994). Study skills of college students as a function of gender, age, class, and grade point average, **Louisiana Education Research Journal**, 19, 60-74.
- Jones, C.H., Slate, J.R. ve Kyle, A. (1992). Study skills of teacher education students, **The Teacher Educator**, 28, 7-15.
- Jones, C.H., Slate, J.R. ve Marini, I. (1995). Locus of control social interdependence, academic preparation, age study time, and the study skills of college students. **Research in the Schools**, 2, 55-62.

- Karapınar, S. (2000). Yabancı Dil Öğrenme Sürecinde Benlik Kavramı, Ders Çalışma Becerileri ve Başarı Arasındaki İlişkiler Üzerine Üniversite Düzeyinde Bir Araştırma, Ankara:Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, D. (1995). Bir Türk Üniversitesinde Öğrencilerin Öğrenme Stratejileri Seçimi ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki ve Öğrenme Stratejisi Seçimi ile İlgili Faktörler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara. Bilkent Üniversitesi sosyal ilimler Enstitüsü.
- Kleijn, W.C., van der Ploeg, H.M. ve Topman, R.M. (1994). Cognition, study habits, test anxiety, and academic performance, **Psychological Reports**, 75,1219-1226.
- Küçükahmet, L. (1987). **Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları**; AÜ EBF Yayınları No:153, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1988). Psikolojik ihtiyaçların orta öğretim başarı puanları ve öğrenci seçme sınavı (ÖSS) puanları ile ilişkisi. **Psikoloji Dergisi**, 6(22), 104-112.
- Onwuegbuize, A.J., Slate, J.R. ve Schwartz, R.A. (2001). Role of study skills in graduate-level educational research courses, **Journal of Educational Research**, 94 (4), 238-246.
- Özer, B. (1993). **Öğretmen Adaylarının Etkili Öğrenme ve Verimli Ders Çalışmadaki Yeterliliği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Park, C. C. (2001). Learning style preferences of armenian, african, hispanic, hmong, korean, mexican and anglo students in american secondary schools, **Learning Environments Research**, 4, 175-191.
- Saylan, N. ve Şahan, H.H. (1998). Öğretmen adaylarının etkili öğrenme-verimli ders çalışma yeterlikleri ve bu yeterliklerin kaynakları, **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı**, Cilt 1, (s.486-495). Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları: Konya.
- Sünbül, A. M., Tüfekçi, S., Kocaman, Y., Arı, M. A. ve Karagözlü, M. (1998). Üniversite öğrencilerinin çalışma alışkanlıklarının bazı değişkenler açısından karşılaştırılması. **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı**, Cilt 1, (s.415-423). Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları: Konya.
- Teker, N. (2002). Uzaktan eğitim öğrencilerinin ders çalışma stratejilerinin karşılaştırılması, **Eğitim Bilimleri ve Uygulama**, 1(1), 49-66.
- Türkoğlu, A., Çengel, M. ve Yılmaz, S. (2006). Ders çalışma ve öğrenme etkinlikleri, **XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri Kitapçığı**, (s.51-52). Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Muğla.
- Uluğ, F. (1989). **Okulda Başarı**. 3. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Vergili, A. ve Atılgan, M. (1998). Üniversite öğrencilerinin ders çalışma alışkanlıkları ile akademik başarılarının karşılaştırılması. **VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı**, Cilt 1, (s.457-465). Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları: Konya.
- Yılmaz, H. (1997). **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Konya: Atlas Kitabevi.
- Yılmaz, M. (1987). Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Envanter Geliştirme Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, (Yayınlanmamış YL Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi. SBE, Samsun.